

” Kárpátaljáról jöttem: A könyv az életem ”

Varga Éva
(1976, Mezővári)
könyvtáros,
Nagy Miklós-díjas

Varga Éva, a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat igazgatója, a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke. Korábban elnyerte a „Könyvtár, ami összeköt” című ösztöndíjat. 2019. november 6-án megkapta az Országgyűlési Könyvtár munkájának magas színvonalú szakmai támogatásáért járó Nagy Miklós-díjat. Ukrajna katasztrofális gazdasági helyzete a kultúrát, a könyvtárakat is sújtja, Kárpátalja könyvtárai egyre kevesebb támogatásból próbálnak fennmaradni. A helyzetet még inkább súlyosbítja, hogy a nemrég elfogadott nyelvtörvény foglalkozik a könyvvel, a könyvtárakkal is, ami nem sok jóval kecsegtet. Évával a jelenről és a jövő kihívásairól beszélgettünk.

– 2003 óta te irányítod a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózatot. Hány fiókkönyvtár tartozik a szervezethez, és hány könyvtáros dolgozik nálatok?

– A könyvtárhálózatot egy járási központi, egy járási gyermek- és harminchat fiókkönyvtár alkotja. A statisztika szerint 38 könyvtárból 36 olyan településen található, ahol nagyobb számban élnek magyarok. Érdekes tendencia, hogy miután az ukrán falvakban is elkezdődött a magyar nyelv oktatása, a könyvtárosok kérik a magyar gyerekkönyveket. Három olyan Beregszászi járási településről van szó, ahol eddig nem volt jelentős magyar könyvállomány (Alsó-, Felsőremete és Kovászó). A könyvtárhálózatnak ötvenhét munkatársa lehetne. Azért mondom feltételes módban, mert amióta megkezdődött a kelet-ukrajnai konfliktus, ezzel együtt az ország újabb gazdasági mélyrepülése, elkezdődött a kárpátaljai magyarok legújabb kivándorlási hulláma, ami minket is érzékenyen érint, ugyanis a könyvtárosság soha nem tartozott a túlfizetett szakmák közé. Szóval,

ötvenheten lehetnénk, jelenleg viszont csak harmincheten vagyunk, ezzel a létszámmal próbáljuk sikerrel működtetni a Beregszászi járásban lévő közkönyvtárakat. A települési könyvtárak közül néhány esetében csak úgy tudjuk megoldani, hogy egy-egy könyvtáros két településen látja el a könyvtárosi teendőket, amíg nem jelentkezik valaki a betöltetlen állásra.

– Meg tudod becsülni, hány könyv alkotja a hálózat állományát, és ebből mennyi a magyar nyelvű?

– Nálunk a könyvtári statisztikák év végén készülnek, mivel az állomány és a könyvtárhatalmas használók nyilvántartása papíron történik. A 2019. végi adatok szerint a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat állománya 266 401 kölcsönözhető dokumentum, ebből 255 822 könyv, a többi időszaki és audiovizuális kiadvány. Ukrajna jelenlegi közigazgatási felosztása szerint Kárpátalján a Beregszászi járásban él a legtöbb magyar, ennek megfelelően, a járási könyvtárhálózatok közül akár arányaiban, akár mennyiségileg nekünk van

a legnagyobb magyar nyelvű állományunk, ami tavaly év végére 124 011 könyvtári dokumentum volt. Mivel papíralapú statisztikát vezetünk, ahhoz, hogy meg tudjam mondani, hány szerző milyen kötetei találhatóak meg a járás könyvtáraiban, el kellene menni minden egyes könyvtárba, és a cédulakatalógus szerint megszámlálni. Sajnos még megbecsülni sem tudom ezt járási szinten.

– *Nem tudok arról, hogy készült volna erről felmérés, neked mi a véleményed, a könyvtárlátogatók mennyire ismerik a kortárs magyar szerzőket, különös tekintettel a honi születésűekre?*

– Én sem tudok arról, hogy a könyvtárhasználók, vagy a teljes lakosság bevonásával készítették volna felmérést Kárpátalján a kortárs magyar vagy kárpátaljai irodalmárok ismertségéről, olvasottságáról. Ha a helytörténeti állományunk kölcsönzési adatait veszem alapul, akkor a Kárpátalja 20. századi történetét feldolgozó kiadványok a leginkább kölcsönözöttek. A szépirodalom terén Kovács Vilmos, Dupka Gyögy, Vári Fábrián László, a fiatalabbak közül Lengyel János, Shrek Tímea, Lőrincz P. Gabriella, Marcsák Gergely a legismertebbek, a legnépszerűbbek. El kell mondani azonban, hogy egy-egy könyvbemutató, író-olvasó találkozó után felfigyelnek a fiatal, pályakezdő írókra is, kíváncsivá válnak az irodalombarátok. A mai korban elengedhetetlen a reklám, az irodalom népszerűsítése, mert ha hagyjuk, akkor az élet a mosás gyötrelmeiről, a minden fájdalomra gyógyírt kínáló készítményekről szól csupán. Nehéz objektív képet adnunk arról, mennyire olvasott egy-egy szerző, hisz mi csak azt látjuk, mennyi nyomtatott dokumentumot kölcsönöznek ki a könyvtárainkból. Ebből azonban kitűnik, van igény az irodalomra, a kárpátaljai magyar irodalomra. Ugyanakkor az is igaz, hogy dolgozni kell az irodalom népszerűsítésével, olvasóvá, irodalomkedvelővé igyekszünk nevelni a fiatalokat, szavalóversenyeket szervezünk, mindig meghívjuk az iskolásokat a rendezvényeinkre.

Nagy munka, nem látványos, de hiszem, hogy van értelme.

– *A Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke is vagy 2009 óta. Kárpátalján hány olyan könyvtár van, ahol az olvasó hozzájuthat magyar nyelvű könyvekhez, folyóiratokhoz?*

– Kárpátalján, 2020. elején 478 közkönyvtár működött, ebből 98 működik olyan településen, amelyen jelentősebb lélekszámú nemzeti kisebbség él, ezek között a legnagyobb számban a magyarok lakta településeken van nemzetiségi nyelveken elérhető állomány. A statisztikai adatok szerint jelenleg 79 könyvtár várja a magyar nyelven olvasni vágyókat. Az egyetlen magyar nemzetiségű munkatárs erőfeszítésének köszönhetően, nagy örömeinkre egyre több magyar könyv van az Ungvári Városi Könyvtárban, így a megyei könyvtáron kívül, az ungvári a magyar nyelven olvasókat is szeretettel várja. A legnehezebb a szórványban élőkben tartani a lelket, ebben nagy segítségemre van Papp Marica, az Aknaszlatinai Nagyközségi Könyvtár munkatársa, aki a szórványügyi feladatokat látja el az egyesületben. Nagy sikerként éljük meg, hogy a magyar szakmai szervezet egyesíti és összefogja valamennyi kárpátaljai régióban az ott élő és tevékenykedő magyar közkönyvtárosokat. Szakmai rendezvényeken találkozunk, beszélgetünk, kis szakmai szervezetként elmondhatjuk, hogy szinte mindenki ismer mindenkiket, Aknaszlatinától, Beregszászon, Ungváron át Tizasalamonig.

– *Milyen a könyvtárak állapota, hogyan tudják bővíteni az állományukat, gondolok itt főként a magyar nyelvű kiadványokra?*

– A könyvtárak állapota változó, nagyon függ a járási és a helyi önkormányzatok anyagi lehetőségeitől, illetve a helyben tevékenykedő könyvtárosok hozzáállásától. Elmondható, hogy nem minden esetben a jobb anyagi-műszaki berendezésekkel ellátott könyvtárak fejtenek ki minőségibb munkát, ez sokban függ a könyvtáros szakmai felkészültségétől, tenni akarásától. Az állománygyarapítás kérdése mindig

gond volt, mióta létezik könyvtár. Régen a könyvek beszerzése volt nehéz, hiába volt pénz, most a legnagyobb gondot a fejlesztésekre szánt pénzösszegek előteremtése adja. A legtöbb járásban – így a Beregszásziban is – az utóbbi években állománygyarapításra nem biztosítanak költségvetési forrásokat, ami azt jelenti, hogy különböző programok révén kapunk új kiadványokat, főleg államnyelven. A magyar könyveket főként a Márai-program révén, illetve könyvkiadók, könyvtárhasználók, kortárs magyar írók ajándékaiként kapunk könyvtárainka.

– *A nemrég elfogadott ukrainai nyelvtörvény milyen paragrafusai érintik a könyvtárakat? Lesznek-e drasztikus változások? Az ország közállapotát ismerve, nem lepne meg, ha valamilyen módon korlátoznák a könyvtárak idegen nyelvű könyveinek állományát, vagy mondjuk, egy olvasó csak akkor kölcsönözhet ki egy magyar könyvet, ha mellette két ukránt is elvisz.*

– Magyar emberként én is fájdalommal vettem tudomásul az új törvényt, ami az ukrán nyelv használatát írja elő az élet minden területén. Azzal természetesen egyetértek, hogy ismerni kell az államnyelvet. Azzal már nem, hogy ezt úgy akarják elérni, hogy tönkre teszik a nemzeti kisebbségek intézményrendszerét. A könyvtári munkában egyelőre nem érzékeljük, hogy bármiben is korlátoznának, ami a magyar nyelv használatát jelenti: például állománygyarapítás, rendezvények, programok szervezése. A lakosság figyelmét most Ukrajna közigazgatásának teljes átszervezése köti le, az új reformokkal sokan nem értenek egyet.

Bízom benne, nem jön vissza az az idő, amikor megszabják, hogy ki mit és milyen nyelven olvashasson. Munkatársaimmal igyekszünk követni az olvasói igényeket, beszerezni minden érdeklődésű ember számára a szükséges irodalmat, mert, ha a könyvtárba betérő nem kapja meg az anyanyelvén azt, ami őt érdekli, és amire kíváncsi, elolvassa államnyelven. Erről

vitatkoztunk anyaországi szakmai rendezvényeken, hogy mennyire kellene egy könyvtárba például Lőrincz L. László vagy Danielle Steel kötetei. Be kell látni, van egy olvasóréteg, akiket ezek a könyvek érdekelnek, ha nem kapják meg magyarul, elolvassák oroszul vagy ukránul a hasonló stílusban írók műveit. Úgy vélem, nekünk, kisebbségben tevékenykedő magyar könyvtárosoknak ma az a legfontosabb, hogy az olvasó bejöjjön a könyvtárba olvasni-ért, amit el szeretne olvasni, azt a magyar nyelvű állományból tudjuk ajánlani.

– *Milyen a kárpátaljai könyvtárak kihasználtsága? Járnak-e még az emberek könyvtárba? Főként milyen könyveket, kiadványokat keresnek az olvasók?*

– Megfigyeltem, a könyvtárakkal úgy vannak az emberek, mint az egészséges ember a kórházzal: ha neki nincs szüksége rá, akkor senkinek. Hál' istennek, ritka az ilyen hozzáállás! Jelentem, az emberek járnak könyvtárba, olvasnak. Igaz, kevesebben, mint szeretnénk, kevesebbet, mint szeretnénk. Az emberek érdeklődése, igénye nagyon változó: van, aki a szakirodalmat, van, aki a szépirodalmat kedveli, van, aki klasszikusokat olvas, valaki kortárs irodalmat. Vannak, akiket egy-egy szerző művei érdekelnek, van, akit csak történelmi regény, életrajz, krimi vagy romantikus mű. Megfigyeltük, néha azért vannak nagy változások is az olvasói szokásokban.

Lengyel János

Lengyel János
(1973, Beregszász)
író, újságíró